

Mannen som retade upp ett land - och blev älskad ändå

Berättelse

En svår början

August Strindberg föddes i Stockholm 1849 i en familj som inte hade det lätt ekonomiskt. När han var tretton år dog hans mamma, en förlust som han bar med sig hela livet. Senare skrev han en självbiografi som han kallade *Tjänstekvinnans son*, eftersom hans mamma hade arbetat som tjänsteflicka innan hon gifte sig. Redan i titeln finns något av det som präglar hela hans liv: en känsla av att stå utanför, av att inte riktigt höra hemma bland de fina.

Strindberg började studera i Uppsala, men brist på pengar gjorde att han aldrig avslutade sina studier. I stället provade han det ena yrket efter det andra. Han var lärare, skådespelare och journalist innan han till slut hittade sin riktiga väg som författare. Att han hade sett samhället från så många håll skulle senare märkas tydligt i hans skrivande.

Genombrottet och bråken

Det stora genombrottet kom 1879 med romanen *Röda rummet*. I boken gjorde han narr av makthavare, präster och rika stockholmare, vilket väckte starka reaktioner. Många kände sig påhoppade och blev rasande. Romanen brukar i dag kallas den första moderna svenska romanen, och med den blev Strindberg på en gång både hatad och berömd.

De följande decennierna skrev han enormt: över sextio pjäser och en lång rad romaner, dikter, brev och självbiografiska verk. Pjäser som *Fröken Julie* och *Ett drömspel* spelas fortfarande på teatrar runt om i världen, vilket säger något om hur långt före sin tid han var. Å ena sidan var han en konstnär som förnyade litteraturen; å andra sidan var han en bråkstake som ständigt hamnade i konflikt. Han kritiserade kyrkan, kungen och samhället så hårt att han en gång till och med åtalades för att ha hånat religionen. Han friades, men händelsen visar hur djupt han kunde provocera.

En orolig människa

Också privat var livet stormigt. Strindberg gifte sig tre gånger, och alla äktenskapen slutade i skilsmässa. Han bråkade med vänner, flyttade ofta och bodde under långa perioder ute i Europa. Trots detta var han hela tiden full av idéer. Han målade tavlor som i dag hänger på museer, han fotograferade och han intresserade sig till och med för kemi och vetenskap. Det är som om han inte kunde sluta söka, prova och ifrågasätta.

Folkets författare

När August Strindberg dog i Stockholm 1912, sjuk i cancer, hände något oväntat. Mannen som hade retat upp så många under sitt liv följdes till graven av tusentals människor, och bland dem gick många arbetare. Han som hade angripit makten hade blivit ett slags talesman för de vanliga människorna. Att samhällets kritiker till slut hyllades av folket säger kanske mer om honom än

någon av hans böcker. I dag kallas han ofta för den moderna svenska litteraturens fader - en titel som passar en man som vägrade tåga.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
ekonomiskt	när det gäller pengar
förlust	när man mister något eller någon
självbiografi	en bok där man skriver om sitt eget liv
präglar	sätter tydliga spår i, formar
genombrottet	när någon plötsligt lyckas och blir känd
gjorde narr av	drev med, skämtade hånfullt om
makthavare	personer som har makt i samhället
rasande	mycket arga
åtalades	anklagades i en domstol
friades	förklarades oskyldig
stormigt	fullt av bråk och starka känslor
ifrågasätta	tvivla på, ställa kritiska frågor om
talesman	person som för andras talan
hyllades	fick beröm och uppskattning

Läsförståelsefrågor

1. Vad antyder titeln *Tjänstekvinnans son* om hur Strindberg såg på sig själv?
 1. Att han var stolt över sin rika familj.
 2. Att han kände sig som en utanförstående, inte riktigt hemma bland de fina.
 3. Att han ville bli tjänare som sin mamma.
2. Varför avslutade Strindberg aldrig sina universitetsstudier?
 1. Han saknade pengar.
 2. Han tyckte att studierna var meningslösa.
 3. Han blev relegerad efter ett bråk.
3. Hur beskriver texten reaktionerna på *Röda rummet*?
 1. De flesta läsare tyckte boken var tråkig.
 2. Boken väckte ilska men gjorde honom samtidigt berömd.
 3. Ingen lade märke till boken förrän långt senare.
4. Vad sägs om Strindbergs pjäser i dag?
 1. De har glömts bort helt.
 2. De spelas fortfarande på teatrar i flera länder.
 3. De får bara spelas i Sverige.
5. Vad hände efter att Strindberg åtalades för att ha hånat religionen?
 1. Han dömdes till fängelse.
 2. Han friades.
 3. Han flydde från Sverige.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Strindberg ägnade sig även åt måleri och fotografi.
 2. Alla Strindbergs äktenskap höll livet ut.
 3. Strindberg fick ett pris av kungen för sina böcker.
7. Förklara med egna ord varför Strindberg kan beskrivas både som konstnär och som bråkstake.
8. Texten nämner att Strindberg intresserade sig för kemi och vetenskap. Vad säger detta om honom som person, tror du?
9. Beskriv vad som hände vid Strindbergs begravning och varför det kan ses som oväntat.
10. Vad menar texten med att Strindberg blev "ett slags talesman för de vanliga människorna"?
11. Texten avslutas med orden "en man som vägrade tiga". Vad vill författaren säga med detta?

12. Välj en mening i texten som visar att Strindberg var en orolig och rastlös person, och förklara ditt val.

Diskussionsfrågor

- Strindberg använde sina böcker för att kritisera makten. Vilken roll bör konst och litteratur ha i ett samhälle - ska den underhålla, eller också utmana och provocera?
- Strindbergs sociala bakgrund präglade honom hela livet. Hur mycket tror du att en människas barndom och bakgrund formar den hon blir?
- Strindberg var älskad och hatad samtidigt. Känner du till någon offentlig person i dag som väcker lika starka känslor åt båda hållen? Diskutera.
- **Skriv (5–6 meningar):** Skriv om en person, från historien eller från vår tid, som vågade gå emot det som de flesta tyckte. Beskriv vad personen gjorde och vad du tycker om hans mod.